

igy. Az ügyvéd a gyakorlati politikában magasabb állami szempontból nélkülözhetetlen. Itt is csak a konkrét esetben ítéhető meg, hogy az ügyvéd egyes ügyekben a pártpolitikától nem befolyásolt érdektelenséggel képviselheti-e a fél érdekeit.

Az ügyvédség általános gazdasági és megélhetési érdekei pedig ott nyomulnak elő és érvényesülnek anyagi osztályérdekként, ahol az első sorban iparos és üzletember mellékfoglalkozásként gyakorol ügyvédséget s így belenyul azok érdekkörébe, akik az ügyvédségre vannak utalva, mint megélhetési forrásra. Az ügyvédség üzletember mellékfoglalkozása nem lehet. Itt jutunk el az ügyvédi inkompatibilitás azon neméhez, amely az ügyvédség tekintélyét és osztályérdekeit érinti. S bizonyos pirulással vagyunk kénytelenek bevallani, hogy nagy azoknak a névleges ügyvédeknek száma, akik szerény dicsekvéssel vallják, hogy ők minden egyebek, csak nem ügyvédek, azt azonban már nem sietnek bevallani, hogy azért maradnak a kamaránál bejegyezve, mert esetleg innen is cseppen-csurran valami. Ezek a szegénylős fertályügyvédek távozzanak a korból s ne járjanak idegen területre böngészni.

Amit előadtam, elmefuttatás volt. A felvetett eszmék némi adatot szolgáltathatnak e nagyfontosságú kényes kérdés tisztázásához.

Dr. Nagy Dezső.

A fiatalok bíróságai (« Juvenile Courts ») Észak-Amerikában.*

II. Tanulságok. 1. Észak-Amerikának ifju nemzete nem először mutatja Európa évszázadok óta működő törvényhozásainak a haladás útját.

A büntetés-végrehajtás reformját a XVIII. század hetedik tizedében de Villain és a halhatatlan Howard János Európában sürgették ugyan, de főleg Franklin befolyása alatt a reform-mozgalmak csakhamar átterjedtek Észak-Amerikába is. A XVIII. század vége óta hathatósabban működő philadelphiai börtönügyi társaság javaslatára Észak-Amerikában hajtották először végre a szigorú magánelzárást. New-York mellett, Auburnben keletkezett 1823 után a hallgató rendszer. Egyes amerikai mintaintézeteket a XIX. század harmadik évtizedétől fogva európai szakférfiak is buzgón tanulmányoztak. A «büntető és javító rendszer» kidolgozására az 1840. évi V. tcz.-el kiküldött orsz. választmány többsége «a magánrendszert», b. Eötvös József a hallgató rendszert helyezte; ezek a nagynevű férfiak tehát az akkor ismert börtönrendszerek közül az északamerikai eredetűeknek adták az elsőseget.

A kontinentális magánelzárási rendszer, az amerikai «solitary system»-nek enyhített és javított kiadása ugyan, de alap gondolatát kétség nélkül Amerikából vettük.

Hasonlóképpen a belga vagy francia feltételes elítélés (condamnation conditionelle), habár lényegében más valami, mint az amerikai próbára szabad lábbon hagyás (probation system), mégis a feltételes elítélés eszméje csak az amerikai intézmény hatása után támadt a kontinensen. Az új irányt Massachussets törvényhozása mutatta először.

2. A fiatalok bíróságának új intézménye ez ideig Ausztráliának egyes államaiba, továbbá Canadába és Irlandba vétetett át; ** de keletkezési helyén is csak a fejlődés legkezdetén van. Jövőjét kétségtelennek tartom. — Európába változtatás nélkül — úgy hiszem — nem lesz átvehető; de az amerikaiak egészséges gyakorlati érzékétől mégis tanulhatunk néhány helyes gondolatot.

Barrows ur jelentéséből mindenekelőtt megtanulhatjuk azt, hogy míg ez ideig az európai szárazföldön a politikai tudományok és a perjog elmélete a bírósági szervezetnek

csak igazságszolgáltatási és alkotmányjogi vonatkozásait méltatták figyelemre, ezentúl vizsgálni kell az igazságügyi szervezetnek azon oldalait is, melyeket a nagy társadalmi kérdések vetnek felszínre. Az ítélkezésnek a XX. században más feladatai is lesznek, mint korábban voltak.

3. Az új intézményt a VII. nemzetközi börtönügyi kongresszus nagy elismeréssel fogadta. A kongresszusnak ide vágó határozata (Bulletin journalier 7. sz. 11. l.) teljes elismeréssel méltatta azokat a törekvéseket, melyek Európa egyes államaiban arra irányulnak, hogy a bíróság elé került fiatalok a nyilvánosságnak és a felnőtt büntetésekkel való összevegyítésnek veszélyeitől és rontó hatásától mentessenek; továbbá kiemelte azokat a részleges eredményeket, melyeket a gyermekvédelmi bizottságok Belgiumban és Franciaországban már elértek, de különösen figyelmébe ajánlotta a kormányoknak a fiatalok terheltek részére külön bíróságok szervezését, valamint az Egyesült-Államokban alkalmazott «Probation officers»-hez hasonló intézmények behozatalát.

A külön bíróságok szervezése helyett azt hiszem elég lenne ügyviteli uton intézkedéseket tenni az iránt, hogy a 16 éven alóli terheltek ügyei minden elsőfoku bíróságnál külön állandó előadó előtt kerüljenek tárgyalásra. De számos irányban (esküdttörvényszékek hatásköre alól kivétel, nyilvánosság korlátozása, felügyelő tisztviselők alkalmazása stb.) törvényhozási intézkedésekre lenne szükség.

Tagadhatlan, hogy a fennebbiekből egyes új eszmék nagy ellenzésre fognak találni.

Az európai tételes törvényhozások gondolatmenetéhez szokott jogász talán megütközéssel fogadja azt a tételt, hogy 16 évnél fiatalabb korukat egyáltalán ne lehessen büntetni, de magam részéről csatlakozom ahhoz a felfogáshoz, amely szerint — eltekintve egyes rendkívüli durvasággal elkövetett legsúlyosabb büntettek (pl. rokonyilkosság pénzvágtyól) kivételes esetétől, — a fiataloknál nem a megtorlásra, hanem a megmentésre, a felemelésre, szükség esetén a javításra, az átalakításra, a társadalom tisztességes munkás tagjává való nevelésre kell a súlyt helyezni.

Ugy hiszem azonban, semmit sem érünk el azzal, ha a fiatalok büntetés ellen a büntető eljárást egyszerűen megszüntetik és azután öt szabadjára hagyják; ő pedig visszatér ugyanazon kolduló, csavargó, munkátalan, iszákos vagy más bűnös környezetbe, melyben az általa elkövetett bűncselekmény elbűlt élt. Ugy vélem: a megmentés munkája csak akkor lesz sikeres, ha az állam megbízottjai a bíróság által elbocsátott gyermeknek jövőjével is törődni fognak, ha további magaviseletét is figyelemmel kísérik és szükség esetén olyan gondviselőt rendelnek melléje, aki beavatkozásával megmenti őt a gonosz környezettől vagy a munkakerülő, rendetlen életmódtól, esetleg a visszaeséstől. Ezért büntető törvényünk 83. §-a egyáltalán nem kielégítő, 84. és 85. §-ai, pedig alapjukban hibások és több irányban kiegészítésekre is szorulnak.

Lesz-e hazánkban elég olyan bíró, akinek érzelme van a fiatalok megmentésének fontossága iránt?; akadunk-e buzgó önkéntes gondviselőkre, vagy fizetésért találunk-e ilyen felügyeletre alkalmas egyéneket? ki rendelje ki őket, különösen a gyámhatóságok vagy külön e végből szervezendő hatóságok-e? ezen kérdések megoldásán fordul meg a mentés sikere.

Kétségtelennek tartom azonban, hogyha az állam és társadalom semmit sem tesznek a bíróság által elbocsátott fiatalokért, akkor igaz, hogy a fogházban nem fognak büntetésekké nevelkedni, de elzülnek majd az utcán, hova a bíróság a megszüntető határozattal visszadobja őket.

A magyar szakférfiaknak érdemes lesz foglalkozni a Barrows jelentésében foglalt gazdag anyaggal, melyből a fennebbieken vázlatosan csak néhány eszmét ragadhattam ki. Csak behatóbb tanulmányozás után kísérlem meg majd

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a múlt heti számban.

** L. Mr. Grubb nek id. jelentését Bulletin V. köt. 211. és köv. l.

mds helyen hozzászólni ahhoz, hogy magánjogunk egyes tételeinek megváltoztatása, közigazgatási intézményeink és jogszabályaink módosítása, büntető törvénykönyvünk javítása stb. útján az amerikai újításokból és az ott helyeseknek bizonyult eszmékből mit használhatunk fel hazai viszonyaink továbbfejlesztésére.

Dr. Balogh Jenő.

A birói információ.

«A felek magánlátogatásai a bírónál abból a célból, hogy őket ügyükről felvilágosítsák és magukat jóakaratukba ajánlják, mint amelyek szabad polgárhoz nem méltók és az igazságosságra hátrányosak, tilosak».*

Igy szól a zürichi bírósági szervezetről és polgári peres eljárásról szóló törvény 208. §-a.

Ez a szabály, amelyet Zürichben törvénybe foglaltak, ma már a műveltség élén haladó nemzeteknél vitán kívül álló alaptétel, amely nem is szorul arra, hogy a törvény azt kimondja.

A 18. században Franciaországban még divott a szokás, hogy a felek tiszteletük jele gyanánt meglátogatták a bírót. Birói és ügyvédi körökben úgy akarták ezt feltüntetni, mint egyszerű udvariassági formáságot (*une simple formalité de bienséance*), azonban gondolkozó elmék nem nyugodtak meg ebben. «Bármily szint adnak is a dolognak» — írja Rousseau — «az, aki ilykép meglátogatja a bírót, vagy kötelességének teljesítésére akarja buzdítani, ami sértés, vagy személyével akarja őt befolyásolni, és akkor kötelességének megszegésére akarja őt bírni, mert a bírónak az ügyet és nem az ügyfelet kell megbírálni.» A birói információ szokása nem állhatott ellen ezeknek a támadásoknak és ma már alig akad valaki Franciaországban, aki azt megengedhetőnek tartaná.

Angliában azelőtt a «*non audiendo extra judicialiter*» tilalma külön is fel volt véve a birói eskü szövegébe és ezt a clausulát csak az esküszöveg egyszerűsítése végett hagyták el utóbb, mint feleslegest és mint olyat, amely eskü nélkül is magától értetődik. A tilalom hordereje felett lord Mansfield és lord Cambden főbírák közt vita fejlődött. Az első még látni sem akarta a feleket a tárgyaláson kívül, és azt mondta: «Én rám nézve szabály, még pedig megváltozhatatlan szabály, hogy sohasem hallgatok meg a bíróságon kívül egy szót sem, amely előttem folyamatban lévő vagy folyamatba tehető ügyre vonatkozik.» Erre lord Cambden megjegyezte: «Ami pedig engem illet, nekem beszélhetnének a felek hosszában és szélében ügyükről és mégsem gyakorolnának reám a legkisebb benyomást sem.» Bentham a birói szervezetről szóló művében** a két angol főbíró e nézetét idézván, a maga részéről azt a megjegyzést fűzi hozzá, hogy lord Cambden szavai a lovagkornak arra a szép napjaira emlékeztetik, amikor a lovag és szívének urnője utközben oly szállásra érkezvén, ahol csak egy ágy volt, elegendőnek tartották a becsület megvédésére, hogy egy meztelen kardot helyeztek el közöttük. «A mi elkorcsosodott napjainkban» — teszi hozzá Bentham — «egy jó kőfal több bizalmat keltene és jobban biztosítana a világ rossz nyelve ellen.»

Csak nálunk divik még az információ, a nélkül, hogy azt a közerkölcsbe ütközőnek tekintenék. Sőt az általános birói ügyviteli szabályok 35. §-a némileg szentesíti ezt az enyhe felfogást, amikor azt mondja, hogy az ítélobírák a bíróságnál folyamatban levő ügyekre nézve a felektől vagy ezek képviselőitől értesítést (információt) elfogadni nem köte-

lesek és csakis oly ügyek tekintetében, amelyek szóbeli tárgyalás alá kerülnek, nem szabad ily értesítést elfogadniok. Miután a bíróság a legnagyobb polgári pereket a rendes eljárás szerint szóbeli tárgyalás nélkül intézi el és a perenkívüli ügyek legnagyobb része is nem kerül szóbeli tárgyalásra, ennek a laza felfogásnak az a következménye, hogy a felek minden jelentékenyebb ügyben magánuton informálnak a bírónál, és csak nagyon kevés felsőbíró zárkózik el elvileg attól, hogy a feleknek vagy képviselőiknek látogatását elfogadja.

Elismerik ugyan nálunk is, hogy ez a szokás kárára van az igazságszolgáltatásnak, veszélyezteti a bíró részrehajlatlanságába vetett bizalmat, alkalmat ad a gyanu felköltésére, felesleges költséget okoz a feleknek és felesleges módon igénybe veszi a bíró idejét. Csakhogy mentségül felhozzák az írásbeli per hibáit, a birói előadás fogyatékos voltát, a hirhedt »Referentenwirthschaft« ismert bajait. Csakhogy mindezekben a bajokon és hibákon csakis a szóbeliség segíthet, az információ pedig — ha egyes kivételes esetekben talán használ is az ügynek — általánosságban. közszempontból ebben a tekintetben »*medicina peior morbo*«.

És az információ nem is az egyedüli orvosság az előadói rendszer és az írásbeliség e bajai ellen. Ha már a fél magánuton felvilágosítani akarja az előadón kívül a bíróság többi tagjait, ha külön is fel akarja hívni figyelmüket oly körülményekre, amelyekről azt hiszi, hogy az előadó nem fogja azokat kellően méltatni, — megteheti ezt írásban is. A magam részéről is célszerűnek tartom azt, ami nálunk nagyobb perekben néha megtörténik, hogy a fél a per rövid vázlatát a vitás körülmények megjelölésével nyomtatásban közli a tanács tagjaival. Minden lelkiismeretes bíró készséggel fogad egy olyan — a kellő rövidséggel és a megfelelő alakban szerkesztett — memorandumot, amely őt előzetesen tájékoztatja az ügyről és lehetővé teszi, hogy a vitás kérdést behatóan megfontolja. Ilyen, a postán elküldött kivonat feleslegessé tesz minden személyes eljárást és megvalósítja az információ minden hasznát, annak hátrányai nélkül.

A polgári perrendtartás életbeléptetéséről szóló törvényjavaslat tervezete, amelyet előbbi igazságügyminiszterünk közzétett, világosan eltiltja az információt minden ügyben és minden alakban (80. §.). Közállapotaink mai helyzetében, sajnos, nem igen remélhetjük, hogy a nagy perjogi reform rövid idő alatt létre jöjjön. De bíróságainknak nem is kellene bevárniok a törvény tilalmát, hogy a közerkölcsnek ezt a követelményét megvalósítsa. Felsőbírószágaink, és elsősorban a kir. Curia magas hivatásuk érzetében önmaguk megállapodhatnának abban, hogy tagjaik nem fogják fogadni a feleknek vagy érdekükben harmadik személyeknek magánlátogatásait információ céljából.

Dr. Fodor Ármin.

Mellékbeavatkozás és a perköltség.

A mellékbeavatkozó azért lép a perbe, hogy a peres felek valamelyikének pernyertességét elősegítse. Jogi érdekeltiséget kell azonban kimutatni a felek bármelyike a mellékbeavatkozás visszautasítását kérheti. A megengedhetőség kérdésében a bíróság határoz. Amíg a visszautasítás jogerősen kimondva nincs, a mellékbeavatkozó a perben részt vesz. A mellékbeavatkozó mindég valamelyik peres fél érdekében és javára cselekszik, s jogositva van a per állása szerint megtehető minden perbeli cselekményt véghez vinni. E cselekményeknek a félre nézve azonban csak annyiban van hatálya, amennyiben a fél cselekményével ellentétben nem állanak.

A mellékbeavatkozó ezek szerint nem peres fél, csupán segítőtje az egyik vagy a másik peres félnek. Felléphet már az első fokon, de a felebbezési eljárásban is beavatkozhatik, és e végből felebbezéssel is élhet, sőt felülvizsgálattal is.

* Privatbesuche der Parteien bei den Richtern, um sie von ihrer Sache zu unterrichten und sich ihrer Gunst zu empfehlen, sind als des freien Bürgers unwürdig und der Gerechtigkeit nachtheilig, untersagt. (Gerichtsverfassung und Civilprozessgesetz des Kanton Zürichs vom 2. Dezember 1874. (§ 208.)

* XVI. fejezet. Biztosítékok a bíró részrehajlása ellen.